

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра політології та міжнародних відносин

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни
«Проблеми національної та регіональної безпеки»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності СЗ Міжнародні відносини

2025 – 2026 навчальний рік

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни **«Проблеми національної та регіональної безпеки»** для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності СЗ Міжнародні відносини. Рівне. РДГУ. 2025. 36 с.

Розробник: к.політ. наук, доц. кафедри політології та міжнародних відносин **Кундеус О. М.**

Рецензенти:

Вівчар І.В. кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин РДГУ.

Чернюк І.А. кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільних наук Національного університету водного господарства та природокористування.

Методичні рекомендації до вивчення курсу допоможуть студентам більш глибоко зрозуміти та засвоїти зміст дисципліни «Проблеми національної та регіональної безпеки». Містять плани практичних занять та питання до самоконтролю, теми рефератів, питання для самостійної роботи, список рекомендованої літератури.

Затверджено на засіданні кафедри політології та міжнародних відносин

Протокол від 29 травня 2025 № 7

Схвалено навчально-методичною комісією факультету історії, політології та міжнародних відносин

Протокол від 10 червня 2025 року № 6

©Кундеус О.М., 2025 рік

©РДГУ, 2025 рік

Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Проблеми національної та регіональної безпеки» є однією з фундаментальних дисциплін підготовки магістра міжнародних відносин і має за мету надання майбутнім фахівцям знань та вмінь у питаннях національної та регіональної безпеки.

Метою дисципліни «Проблеми національної та регіональної безпеки» є розробка комплексу проблем, пов'язаних з визначенням теоретичних основ міжнародної та національної безпеки, аналіз основних параметрів концепцій національної безпеки, визначення і характеристика її вузлових проблем та чинників.

Завдання даної дисципліни полягає у висвітленні змісту базового поняття «національна, регіональна та міжнародна безпека»; визначити засоби забезпечення національної безпеки; охарактеризувати яку роль відіграють міжнародні організації у підтриманні миру та безпеки; проаналізувати вплив геополітичних змін у Європі та світі на фактори забезпечення національної та регіональної безпеки; виділити основні загрози безпеці в сучасних міжнародних відносинах.

У процесі вивчення курсу «Проблеми національної та регіональної безпеки» студенти повинні набути таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК 03. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 06. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 04. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК 05. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК 09. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів та місце в них України.

Очікувані результати навчання

РН 02. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.

РН 04. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН 06. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Концептуальні засади національної і регіональної безпеки.

Тема 1. Вступ до курсу «Проблеми національної та регіональної безпеки».

Предмет, об'єкт та завдання курсу «Проблеми національної та регіональної безпеки». Категоріальний апарат. Методологічна основа курсу. Структура курсу. Історіографія до курсу «Проблеми національної та регіональної безпеки».

Тема 2. Національна та регіональна безпеки: сутність, структура, принципи забезпечення.

Визначення понять «національна і регіональна безпека». Складові національної безпеки: політична, економічна, військова, гуманітарна, екологічна, інформаційна та демографічна безпека. Основні поняття та категорії національної безпеки. Методологічні аспекти дослідження національної безпеки. Основні принципи національної та регіональної безпеки.

Тема 3. Національні інтереси — основна категорія концепції національної безпеки.

Поняття «національні інтереси». Класифікація національних інтересів. Види національних інтересів. Концепція національних інтересів. Національні інтереси та їх пріоритетність в політиці держави. Національні інтереси в системі національної та регіональної безпеки Європи. Пріоритети національних інтересів

України. Роль національних інтересів у забезпеченні національної безпеки Української держави. Основні напрями національних інтересів.

Тема 4. Політична безпека держави як складова національної безпеки.

Поняття і зміст політичної безпеки держави. Внутрішній та зовнішній аспекти політичної безпеки держави. Різні підходи до розуміння політичної безпеки та їх критичне осмислення. Політична безпека в структурі національної безпеки держави. Взаємозв'язок політичної безпеки з військовою, економічною, соціальною, інформаційною та ін. різновидами безпеки. Найважливіші показники політичної безпеки держави. Основні загрози політичній безпеці держави. Механізми забезпечення політичної безпеки держави. Політична безпека в структурі національної безпеки України. Основні загрози політичній безпеці України в сучасних умовах. Особливості забезпечення політичної безпеки в Україні.

Тема 5. Воєнна безпека і військова політика держави.

Сутність воєнної безпеки держави. Зовнішній та внутрішній аспекти воєнної безпеки. Основні принципи воєнної безпеки. Поняття воєнної небезпеки і воєнної загрози. Зовнішні та внутрішні джерела воєнної небезпеки і загрози в сучасних умовах. Основні шляхи забезпечення воєнної безпеки держави. Армія в системі забезпечення воєнної безпеки держави. Воєнна безпека України та головні загрози їй на сучасному етапі. Концептуальні й інституційні механізми забезпечення воєнної безпеки в Україні. Військова політика Української держави: проблеми реалізації.

Тема 6. Інформаційні аспекти національної безпеки держави.

Зростання ролі інформаційної сфери в сучасному світі. Дефініція та зміст інформаційної безпеки держави. Об'єкти і суб'єкти інформаційної безпеки. Національні інтереси в інформаційній сфері як об'єкт інформаційної безпеки. Види інформаційної безпеки. Поняття про концепцію інформаційної безпеки держави.

Основні загрози інформаційній безпеці держави. Класифікації загроз інформаційній безпеці держави. Поняття про інформаційну зброю.

Інформаційна безпека України як важлива складова її національної безпеки. Класифікація загроз інформаційній безпеці України в сучасних умовах. Проблеми формування і ефективності функціонування системи інформаційної безпеки України. Особливості реалізації інформаційної політики в Україні.

Змістовий модуль 2. Проблеми регіональної безпеки.

Тема 7. Регіональна безпека: поняття, особливості, шляхи забезпечення.

Дефініція та суть регіональної безпеки. Основні компоненти, які визначають зміст регіональної безпеки. Національна, регіональна та глобальна безпека: особливості взаємозв'язку. Загальна характеристика підходів до розуміння регіональної безпеки. Визначення основних загроз регіональній безпеці на сучасному етапі. Поняття системи регіональної безпеки. Основні принципи формування систем регіональної безпеки. Роль міжнародних організацій у забезпеченні регіональної безпеки.

Тема 8. Регіональний сепаратизм.

Визначення сепаратистських рухів. Регіональний сепаратизм: сутність, причини виникнення, наслідки, шляхи та методи розв'язання. Регіональний сепаратизм на пострадянському просторі. Регіональний сепаратизм у країнах Західної Європи. Діяльність національних, військових, політичних і релігійних сепаратистських організацій.

Тема 9. Сучасна європейська безпека та безпека держав пострадянського простору.

Поняття архітектури європейської безпеки. Підходи до забезпечення європейської безпеки на сучасному етапі. Роль регіональних європейських організацій у забезпеченні безпеки на континенті. Основні європейські структури безпеки - ОБСЄ, НАТО, ЄС-ЗЄС.

Безпека як чинник інтеграції на пострадянському просторі. Загрози і виклики регіональній безпеці пострадянських держав. Джерела збройних конфліктів на пострадянському просторі та проблеми їх врегулювання. Проблеми безпеки у двосторонніх відносинах держав регіону. Російсько-українська війна: передумови, характер та наслідки для безпеки регіону та світу.

Тема 10. Внутрішні і міждержавні конфлікти у системі регіональної безпеки

Виклики сучасності: зростання локальних міжетнічних, релігійних, соціальних конфліктів, незаконна торгівля зброєю, зокрема масового знищення, порушення демократичних прав і свобод людей — загроза миру і стабільності у світі. Причини громадянських і міжетнічних війн, виникнення авторитарних політичних режимів. Ескалація конфліктів. Інформаційні війни. Протистояння. Торгові війни. Протекціонізм. Ескалація та її закономірності.

Тема 11. Механізми та шляхи мирного розв'язання конфліктів у системі регіональної безпеки

Регіональна безпека як комплекс заходів держав, спрямованих на забезпечення стабільного миру на континенті. Актуальність і пріоритетність питань європейської безпеки у сфері світової політики. Використання політичних та економічних санкцій, ембарго стосовно учасників конфлікту, введення миротворчих сил у зону конфлікту, моніторинг з боку міжнародних організацій щодо виконання їхніх рішень учасниками конфлікту, посередницька дипломатична діяльність — проведення переговорів з учасниками конфлікту. Розв'язання міждержавних суперечностей без застосування силових методів.

Змістовий модуль 3. Військово-політична інтеграція як чинник регіональної безпеки

Тема 12. НАТО як гарант миру та політичної стабільності в Європі.

Основні завдання Північноатлантичного альянсу в сфері безпеки. Нова стратегічна концепція НАТО від 2022 р. та нові аспекти щодо застосування збройних сил НАТО. Росія як найбільш значуща та пряма загроза безпеці. Дії країн-членів НАТО у боротьбі з міжнародним тероризмом. Роль НАТО в російсько-українській війні. Рамштайн.

Тема 13. Україна в глобальній та регіональній системі безпеки: стратегічне позиціонування.

Закон України «Про національну безпеку України», Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України, Стратегічний оборонний бюлетень

України як система фундаментальних нормативно-правових актів системи оборони та національної безпеки. Росія – держава агресор. 2014 рік Україна – центр російської гібридної агресії, 2022 рік – повномасштабне вторгнення. Реакція світової спільноти. Коаліція західних держав. Сприйняття України як безпекового актора в Європі та світі. Оцінка перспектив співпраці з НАТО, ЄС, Рамштайнською групою, нових регіональних ініціатив. Проблемні питання оборонної політики України в контексті нових викликів і загроз національній безпеці.

Теми практичних занять

Тема 1. Вступ до курсу «Проблеми національної та регіональної безпеки».

1. Предмет, об'єкт та завдання курсу «Проблеми національної та регіональної безпеки».
2. Категоріальний апарат.
3. Методологічна основа курсу.
4. Структура курсу.

Питання для самоконтролю

1. Загальнонаукові та конкретно-наукові методологічні принципи дослідження проблем регіональної і національної безпеки.
2. Національна та регіональна безпека як об'єкт безпекових досліджень.
3. Об'єктивно-суб'єктивна сутність понять «небезпека» та «безпека».
4. Класифікація небезпек національним інтересам.

Тема 2. Національна та регіональна безпеки: сутність, структура, принципи забезпечення.

1. Визначення понять «національна і регіональна безпека».
2. Складові національної безпеки: політична, економічна, військова, гуманітарна, екологічна, інформаційна та демографічна безпека.
3. Основні поняття та категорії національної безпеки.
4. Методологічні аспекти дослідження національної безпеки.

5. Основні принципи національної та регіональної безпеки.

Питання для самоконтролю

1. Поняття безпеки та небезпеки.
2. Національна безпека та регіональна безпека: співвідношення понять.
3. Поняття «загроза», «ризик», «виклик».
4. Класифікація загроз національної безпеки.
5. Суб'єкти та об'єкти міжнародної безпеки.

Тема 3. Національні інтереси — основна категорія концепції національної безпеки.

1. Поняття «національні інтереси». Класифікація національних інтересів.
2. Види національних інтересів. Концепція національних інтересів.
3. Національні інтереси в системі національної та регіональної безпеки Європи.
4. Пріоритети національних інтересів України.

Питання для самоконтролю

1. Національні інтереси як ключова категорія концепції національної безпеки.
2. Основні сфери національних інтересів (політична, економічна, воєнна, інформаційна тощо).
3. Національні інтереси України у стратегічних документах.
4. Вплив національних інтересів на формування зовнішньої та внутрішньої політики держави.

Тема 4. Політична безпека держави як складова національної безпеки.

1. Поняття і зміст політичної безпеки держави.
2. Політична безпека в структурі національної безпеки держави.
3. Основні загрози політичній безпеці держави.
4. Механізми забезпечення політичної безпеки держави.

5. Основні загрози політичній безпеці України в сучасних умовах.

Питання для самоконтролю

1. Політична безпека держави як складова національної безпеки.
2. Основні загрози політичній безпеці сучасної держави.
3. Вплив політичної стабільності та легітимності влади на рівень політичної безпеки.
4. Роль державних інституцій та демократичних механізмів у забезпеченні політичної безпеки.
5. Вплив зовнішніх факторів (міжнародні конфлікти, втручання інших держав) на політичну безпеку держави.

Тема 5. Воєнна безпека і військова політика держави.

1. Сутність воєнної безпеки держави. Основні принципи воєнної безпеки.
2. Поняття воєнної небезпеки і воєнної загрози.
3. Зовнішні та внутрішні джерела воєнної небезпеки і загрози в сучасних умовах.
4. Основні шляхи забезпечення воєнної безпеки держави. Армія в системі забезпечення воєнної безпеки держави.
5. Воєнна безпека України та головні загрози їй на сучасному етапі.
6. Військова політика Української держави: проблеми реалізації.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття воєнної безпеки України.
2. Які цілі воєнної безпеки України?
3. Назвіть стратегічну мету воєнної безпеки України.
4. Які принципи та напрями забезпечення воєнної безпеки України?
5. Назвіть основні складові забезпечення воєнної безпеки України.
6. Які існують виклики й загрози воєнній безпеці України?
7. Перерахуйте аспекти в контексті воєнної безпеки.

8. Яке формування реалізації державної політики в сфері воєнної безпеки України?
9. Назвіть заходи забезпечення реалізації державної політики в сфері воєнної безпеки України.
10. Характеристика основних положень нормативно-правової бази забезпечення воєнної безпеки України.

Тема 6. Інформаційні аспекти національної безпеки держави.

1. Зростання ролі інформаційної сфери в сучасному світі.
2. Дефініція та зміст інформаційної безпеки держави.
3. Об'єкти і суб'єкти інформаційної безпеки.
4. Основні загрози інформаційній безпеці держави.
5. Поняття про інформаційну зброю.
6. Інформаційна безпека України як важлива складова її національної безпеки.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття інформаційної безпеки як складової національної безпеки.
2. Вкажіть об'єкти інформаційної безпеки.
3. Назвіть суб'єкти забезпечення інформаційної безпеки України.
4. Перерахуйте компетенції суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки України.
5. Вкажіть методи забезпечення інформаційної безпеки.
6. Назвіть принципи забезпечення інформаційної безпеки.
7. Проаналізуйте загрози в інформаційній безпеці.
8. Проаналізуйте виклики в інформаційній безпеці.
9. Назвіть заходи забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері.
10. Інформаційна безпека як складової національної безпеки.

Тема 7. Регіональна безпека: поняття, особливості, шляхи забезпечення.

1. Дефініція та суть регіональної безпеки.
2. Національна, регіональна та глобальна безпека: особливості взаємозв'язку.
3. Визначення основних загроз регіональній безпеці на сучасному етапі.
4. Основні принципи формування систем регіональної безпеки.
5. Роль міжнародних організацій у забезпеченні регіональної безпеки.

Питання для самоконтролю

1. Поняття «регіональна безпека» в системі міжнародних відносин.
2. Концепції регіональної безпеки.
3. Дайте характеристику проблемі безпеки на регіональному рівні, визначте регіональні та міжнародні організації в галузі безпеки.
4. Які існують сучасні виклики для систем регіональної безпеки?

Тема 8. Сучасна європейська безпека та безпека держав пострадянського простору.

1. Поняття архітектури європейської безпеки.
2. Підходи до забезпечення європейської безпеки на сучасному етапі.
3. Роль регіональних європейських організацій у забезпеченні безпеки на континенті.
4. Основні європейські структури безпеки - ОБСЄ, НАТО, ЄС-ЗЄС.
5. Безпека як чинник інтеграції на пострадянському просторі. Загрози і виклики регіональній безпеці пострадянських держав.
6. Російсько-українська війна: передумови, характер та наслідки для безпеки регіону та світу.

Питання для самоконтролю

1. Поняття «європейська безпека» в системі міжнародних відносин.
2. Концепції європейської безпеки.
3. Дайте характеристику елементів європейської безпеки.
4. Які існують сучасні виклики для європейської безпеки?

5. НАТО в європейській системі безпеки.
6. Російсько-українська війна як чинник дестабілізації світового політичного простору.

Тема 9. Внутрішні і міждержавні конфлікти у системі регіональної безпеки.

1. Виклики сучасності: зростання локальних міжетнічних, релігійних, соціальних конфліктів.
2. Причини громадянських і міжетнічних війн, виникнення авторитарних політичних режимів.
3. Інформаційні війни. Протистояння.
4. Торгові війни. Протекціонізм.

Питання для самоконтролю

1. Поняття «міжнародний конфлікт» у системі міжнародних відносин.
2. Концепції війн в історії людства.
3. Дайте характеристику російсько-української війни.
4. Які існують шляхи вирішення міжнародних конфліктів?

Тема 10. Механізми та шляхи мирного розв'язання конфліктів у системі регіональної безпеки.

1. Регіональна безпека як комплекс заходів держав, спрямованих на забезпечення стабільного миру на континенті.
2. Актуальність і пріоритетність питань європейської безпеки у сфері світової політики.
3. Політичні та економічні санкції, як метод тиску. Розв'язання міждержавних суперечностей без застосування силових методів.

Питання для самоконтролю

1. Основні принципи мирного врегулювання конфліктів у міжнародних та регіональних системах безпеки.

2. Основні механізми мирного розв'язання конфліктів, що передбачені міжнародним правом (переговори, медіація, арбітраж, судові процедури тощо).
3. Роль міжнародних та регіональних організацій (ООН, ОБСЄ, ЄС, НАТО) у врегулюванні конфліктів.
4. Значення превентивної дипломатії та миротворчих операцій у зміцненні регіональної безпеки.
5. Фактори, що забезпечують ефективність чи, навпаки, ускладнюють процес мирного врегулювання конфліктів.

Тема 11. НАТО як гарант миру та політичної стабільності в Європі.

1. Основні завдання Північноатлантичного альянсу в сфері безпеки.
2. Нова стратегічна концепція НАТО від 2022 р.
3. Росія як найбільш значуща та пряма загроза безпеці.
4. Дії країн-членів НАТО у боротьбі з міжнародним тероризмом.
5. Роль НАТО в російсько-українській війні. Рамштайн.

Питання для самоконтролю

1. Визначте три основні завдання НАТО в сфері безпеки, визначені у Стратегічній концепції 2022 року.
2. Як Нова стратегічна концепція НАТО від 2022 року адаптує Альянс до сучасних загроз, таких як гібридні атаки та дії Росії?
3. Чому Росія визначена як «найбільш значуща та пряма загроза» безпеці Альянсу, і які заходи НАТО вживає для стримування цієї загрози?
4. Які конкретні дії країн-членів НАТО у боротьбі з міжнародним тероризмом демонструють їхній внесок у стабільність Європи?
5. Яку роль відіграє формат «Рамштайн» у підтримці України в російсько-українській війні, і як це впливає на європейську безпеку?

Тема 12. Україна в глобальній та регіональній системі безпеки: стратегічне позиціонування.

1. Вплив російсько-української війни на стратегічне позиціонування України як суб'єкта глобальної безпеки.
2. Партнерство України з міжнародними організаціями (ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС) для зміцнення своєї безпеки.
3. Виклики та можливості України в контексті Чорноморського регіону та східного флангу НАТО.
4. Посилення стратегічного позиціонування України в глобальній та регіональній системі безпеки шляхом проведення внутрішніх реформ (військових, економічних, політичних).
5. Значення енергетичної безпеки України для її стратегічного позиціонування в Європі та світі.

Питання для самоконтролю

1. Співпраця України з НАТО через формат «Рамштайн» і програму NSATU .
2. Регіональні ініціативи, такі як Люблінський трикутник чи Кримська платформа, та безпекова роль України в Чорноморському регіоні.
3. Як Україна протидіє гібридним загрозам (кібератаки, дезінформація) у контексті регіональної безпеки?
4. Які внутрішні реформи (військові, антикорупційні, економічні) є критично важливими для зміцнення стратегічної позиції України в глобальній безпеці?

Самостійна робота студентів.

1. Мета й завдання самостійної роботи студентів

- а) закріплення у студентів умінь і навичок роботи з науковою літературою (конспектування, виписування тез, загальне ознайомлення тощо);
- б) закріплення у студентів володіння методикою укладання словника, креслення схем і таблиць;

в) краще усвідомлення та запам'ятовування матеріалу під час виконання завдань для самостійної роботи;

г) систематизування знань під час укладання словника.

2. Форми організації самостійної роботи

1. Забезпечити студентів необхідними навчально-методичними матеріалами (підручниками й посібниками, фаховими виданнями, адресами в Інтернеті, текстами лекцій тощо).

2. Чітко визначити зміст і методи виконання завдань для самостійної роботи: – подати чіткий список завдань для самостійного опрацювання відповідно до кожної теми; – до кожного завдання обов'язково вказати джерело й конкретні сторінки, що потрібно опрацювати; – зазначити методи виконання самостійної роботи для кожного конкретного завдання (конспектування, тези, виписки, загальне ознайомлення тощо); – подати чіткий список термінів відповідно до кожної теми із зазначенням джерела, звідки можна виписати дефініцію даних понять.

3. Організувати системний контроль за виконанням студентами завдань для самостійного опрацювання.

3.1. Вхідний контроль: подати питання для повторення положень основних законів, які формують сучасне правове поле інформаційної діяльності.

3.2. Поточний контроль: а) перевіряти виконання студентами індивідуальних завдань; б) перевіряти виконання студентами завдань для самостійного опрацювання; в) перевіряти ведення словника.

3.3. Підсумковий контроль: розробити питання для підсумкового колоквиуму, що проводиться наприкінці вивчення курсу.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Курс «Проблеми національної та регіональної безпеки» вивчається протягом одного семестру. Навчально-тематичним планом передбачена самостійна робота з найбільш актуальних і складних тем курсу. На самостійну роботу виносяться основні та додаткові питання і завдання, передбачені запропонованими планами, і вони проводяться під керівництвом викладачів з використанням різних форм та

методів контролю знань студентів: тестування, опитування, вільна дискусія, обговорення реферативних повідомлень, перевірка робочих зошитів, глосарію.

При виконанні самостійної роботи студенти можуть зіткнутися з певними труднощами, пов'язаними, передусім, з браком джерел з дисципліни, що вивчається. У зв'язку з цим студенти мають звернути особливу увагу на: 1) ретельне конспектування лекцій; 2) самостійне вивчення наукових праць, перелік яких дається на лекціях, а також міститься у робочій програмі в розділі «Література». Ураховуючи зазначене, ведення робочого зошиту є доцільним елементом підготовки до занять.

Крім цього, для формування понятійного апарату студентам рекомендовано вести власний тезаурус, в якому відображатимуться ключові терміни, що відповідають конкретній темі. Перелік цих термінів не є жорстко визначеним і залежить від творчого підходу кожного студента, водночас їхній перелік становить базовий мінімум і міститься наприкінці даної програми у розділі «Термінологічний мінімум». За відсутності робочого зошиту із відпрацьованими темами і тезаурусу студенти не зможуть успішно оволодіти даним предметом.

Студенту, під час індивідуальної співбесіди, з обговорення реферату, при висвітленні питань теми дозволяється користуватися робочим зошитом, власним тезаурусом. Студенту можуть ставитися додаткові запитання.

Наприкінці обговорення рефератів, дискусії тощо, викладач оцінює знання студентів і рівень підготовки групи в цілому, наголошує на питаннях, які потребуються більш детального вивчення під час подальшої самостійної роботи.

Завершується вивчення курсу «Проблеми національної та регіональної безпеки» складанням іспиту.

Перелік тем для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Концепції безпеки: зміст, основні ідеї.	5
2	Концепція національної безпеки України	5
3	НАТО. Основні завдання в галузі безпеки.	5

4	Архітектура нової європейської безпеки в ХХІ ст.	5
5	Компоненти національної безпеки (воєнна, енергетична, економічна, інформаційна, екологічна).	5
6	Національна безпека – складова національної ідеї.	5
7	Міжнародна безпека як глобальна стратегічна перспектива.	5
8	Загрози національній безпеці.	5
9	ОБСЄ і модель загальної безпеки ХХІ ст.	5
10	Європейські інститути безпеки.	5
11	Глобальні трансформації і проблеми безпеки в європейському регіоні.	5
12	Міжнародні конфлікти – загроза безпеці.	5
13	Глобальні і регіональні системи безпеки.	5
14	Інформаційна безпека як фактор соціально-економічного розвитку.	5
15	Екологічна безпека – стратегія довгострокового виживання.	5
16	Національна безпека та міжнародна безпека.	5
17	Регіональний тероризм – основна загроза безпеці сьогодення.	5
18	Відносини НАТО-ЄС у контексті формування системи європейської безпеки.	5
19	Концептуальні та інституційні механізми забезпечення воєнної безпеки в Україні.	5
20	Участь України у формуванні систем європейської безпеки та регіональної безпеки на пострадянському просторі.	5
	Разом	100

Методичні поради до написання реферату

Реферат (від латин. *referre* – доповідати, повідомляти) – це коротке викладення основних положень вчення, наукової чи навчальної проблеми у письмовому чи усному вигляді. Реферат готується, як правило на основі аналізу декількох джерел

інформації, зміст яких вільно і компактно викладається у доступній для розуміння формі.

Підготовлений у письмовому вигляді реферат оформляється розбірливим почерком (або друкується), на окремих аркушах паперу формату А-4 із відповідною нумерацією сторінок відповідно з планом, розробленим студентом самостійно. Його обсяг складає не менше 10 – 15 сторінок. Реферат повинен мати характер самостійного дослідження запропонованої літератури.

Вимоги до реферату:

1. Визначити об'єкт і мету спілкування.

2. Добрати відповідну літературу. Щоб реферат був змістовним, необхідно приділити увагу добору матеріалу. А для цього рекомендується використати ряд джерел. Передусім потрібно з'ясувати, яка література існує з теми реферату (за алфавітним, систематичним, тематичним каталогами, бібліографічними виданнями можна знайти необхідну літературу).

3. Працюючи з літературою, потрібно насамперед налаштуватися, дати собі цільову установку: вивчити за книжкою те чи інше питання, яке потрібно висвітлити; критично проаналізувати зміст книжки; перевірити, чи збігається ваша оцінка якоїсь проблеми з думкою автора, інших авторитетних осіб; вибрати для реферату найяскравіші факти, приклади, цікаві положення тощо.

4. Опрацювати джерела з робочими стислими помітками, закладками в книжці.

5. Скласти план відповідно до обсягу реферату (його пункти розкриваються приблизно на однаковій кількості сторінок). План реферату міститься на початку роботи.

6. Текст реферату слід структурувати (виділити розділи, параграфи тощо);

7. Оформити яскравий, оригінальний вступ.

8. Дати аналіз вивченої літератури та запропонувати власну інтерпретацію висновків і фактів, з якими ознайомився студент під час роботи над основними джерелами. Список використаної літератури розмістити наприкінці реферату.

9. Під час усного виступу краще розповідати, а не читати реферат. Для цього скласти розгорнутий план-конспект на 2-4 сторінки.

10. Під час добору мовних засобів для написання реферату необхідно враховувати особливості наукового стилю мовлення.

Індивідуальні завдання (теми рефератів)

1. Концептуальні підходи щодо забезпечення національної безпеки.
2. Правові основи та принципи політики НБ.
3. Суб'єкти політики НБ, їх завдання та повноваження.
4. Чинники, які визначають особливості політики НБ та її основні завдання.
5. Роль ООН та НАТО у забезпеченні безпеки на глобальному рівні.
6. Воєнна політики, її мета та функції.
7. Вплив інститутів громадянського суспільства на політику НБ.
8. Функції, принципи, предмет та суб'єкти цивільного контролю за сектором НБ.
9. Завдання щодо удосконалення демократичного цивільного контролю за сектором НБ.
10. Існуючі підходи щодо визначення поняття "національні інтереси".
11. Класифікація національних інтересів.
12. Підходи щодо забезпечення національної безпеки.
13. Діалектична єдність складових національної безпеки.
14. Національна безпека, як системна характеристика розвитку соціуму.
15. Ризик, як міра небезпеки національному інтересу.
16. Співвідношення «загрози», «виклику» та «ризик» національній безпеці.
17. Умови формування та захисту національних цінностей України.
18. Концепція політичного реалізму щодо забезпечення національної безпеки.
19. Необхідні і достатні передумови забезпечення національної безпеки
20. Головна мета, структура та завдання складових СЗНБ.
21. Принципи функціонування СЗНБ.
22. Основні внутрішньополітичні загрози національній безпеці України та шляхи їх запобігання і нейтралізації.

23. Роль міжнародних організацій у процесі формування системи безпеки.
24. Вдосконалення структури та підвищення ролі ОБСЄ як головного інструменту реалізації безпеки в регіоні.
25. Концептуальні підходи до проблем міжнародних відносин і міжнародної безпеки.
26. Відносини України з НАТО.
27. Національні інтереси в системі національної та регіональної безпеки Європи.
28. Гібридна війна Росії проти України: особливості та механізми ведення.
29. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів.
30. Види безпеки: силова, воєнна, міжнародна, психологічна, інформаційна, демографічна, національна, регіональна, колективна, глобальна.
31. Проблема центрів сили в сучасному європейському і світовому зовнішньополітичному середовищі.
32. Критерії політичної безпеки регіону.
33. Проблема регіональної безпеки в контексті існування співдружності незалежних пострадянських держав.
34. Проблеми необхідності формування нової системи безпеки у третьому тисячолітті.
35. Роль військового фактору в забезпеченні системи міжнародної та європейської безпеки.
36. Зростання невійськових факторів забезпечення глобальної та регіональної безпеки.
37. Релігійна безпека в глобальних масштабах
38. Інформаційна безпека європейського регіону і світу та умови її забезпечення.
39. Проблеми реформування існуючих систем безпеки в Європі і світі.
40. Проблеми екологічної безпеки в європейському регіоні та світі.

Методичні рекомендації для виконання контрольних робіт.

Навчальний процес в РДГУ передбачає різні форми індивідуальної роботи слухачів, однією з яких є виконання контрольних робіт. Основне завдання контрольної роботи - це формування власної думки слухачів з теоретичних та практичних питань, які розглядаються, та внесення ними пропозицій щодо їх вирішення. Підготовка контрольної роботи повинна розпочатися з вивчення методичних рекомендацій за темою та інших публікацій з питань, що досліджуються. Робота повинна бути виконана слухачами самостійно та належним чином оформлена.

Вимоги до оформлення. Контрольна робота виконується і подається слухачем на перевірку викладачеві як в надрукованому вигляді так і допускається її представлення у рукописному варіанті. Сторінки мають бути пронумерованими. Контрольна робота має бути написана українською мовою. Першим листом контрольної роботи є титульний лист. Планом контрольної роботи є завдання за певним варіантом. В контрольній роботі обов'язково перелічуються всі використані джерела наукової літератури та нормативні акти. Література і нормативні акти, що цитуються, повинні бути оформлені у вигляді загального списку у порядку цитування або за абеткою. Цінним додатком до роботи є таблиці та схеми. Таблиці і схеми відокремлюються від основного тексту пустими рядками. Основні висновки, пропозиції та рекомендації необхідно оформляти в заключній частині роботи. Контрольна робота в обов'язковому порядку перевіряється викладачем. Контрольна робота оцінюється за змістом, ступенем самостійності виконання, вмінням під час захисту обґрунтувати основні положення роботи та зроблені в ній висновки.

Питання на контрольну роботу.

1. Поняття «національна безпека» «регіональна безпека» та «міжнародна безпека».
2. Поняття «загроза», «ризик» та «виклик».
3. Система національної безпеки. Об'єкти та суб'єкти національної безпеки.
4. Основні сфери національної безпеки.
5. Система міжнародної безпеки. Об'єкти та суб'єкти міжнародної безпеки.

6. Ризики та загрози в політичній, економічній, соціальній, гуманітарній, енергетичній, екологічній, інформаційній сферах.

7. Актуальні ризики та загрози (глобальний (геополітичний), національний та регіональний виміри) національній безпеці України.

8. Зовнішньополітичні виклики національній безпеці України.

9. Специфіка ризиків та загроз в сферах міжетнічних та міжконфесійних відносин.

10. Актуальні ризики та загрози міжнародній безпеці в регіоні Центральної Європи.

11. Виклик російської агресії, а також її наслідки для національної безпеки України та міжнародної безпеки

12. Ризики та загрози безпеці Центральної Європи, обумовлені російським неоекспансіонізмом.

13. Багаторівневі національні системи оцінювання ризиків і загроз.

14. Національна безпека та національні інтереси в глобалізованому світі.

15. Інституційна основа захищеності національних інтересів суспільства та держави (поняття інклюзивних та екстрактивних інститутів).

16. Національні інтереси України.

17. Національні інтереси та пріоритети політики безпеки країн Центральної Європи в умовах актуальних викликів.

18. Взаємодія між країнами Центральної Європи для досягнення їх національних інтересів в контексті міжнародної безпеки.

19. Національна стійкість та її основні індикатори.

20. Формування стійкості в контексті міжнародної безпеки: діяльність наднаціональних міжнародних організацій (ООН, ОЕСР та ін.), політика стійкості НАТО та ЄС.

21. Особливості формування та реалізації політики в сфері національної безпеки в умовах глобалізації та актуальних геополітичних викликів.

22. Стратегічне планування, визначення цілей та завдань безпекової політики.

23. Забезпечення національної безпеки України в умовах російської агресії (поч. в 2014 р.) та її активної фази – повномасштабного вторгнення (поч. 24 лютого 2022 року).

24. Національна безпека в контексті євроатлантичної інтеграції України.

25. Політика безпеки в регіоні Центральної Європи.

26. Глобальний вимір політики безпеки.

Методи навчання.

МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 –практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН6 –самостійна робота (розв’язання завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

Методи оцінювання.

МО1 –екзамени;

МО2 –усне або письмове опитування,

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамени;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види.

Види та методи навчання і оцінювання

Код компетент	Назва компетентності	Код програм-	Назва програмного	Мето- ди	Методи оцінюва-
------------------	-------------------------	-----------------	----------------------	-------------	--------------------

ності (згідно ОПП)		ного результат у навчання	результату навчання	навча ння	ння результат ів навчання
ЗК 03	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	РН2.	Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив	МН 1, МН4, МН5 МН 6, МН7	МО1, МО2, МО3, МО4, МО6, МО7.
ЗК 06	Здатність працювати в міжнародному контексті.	РН4.	міжнародні відносини		
СК 04	Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та		Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізо вані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення		
СК 05	суспільні системи Здатність аналізувати та прогнозувати		безпеки у міжнародному просторі та у		

СК 09	міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.	РН6	зовнішній політиці держав. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.		
-------	---	-----	---	--	--

Критерії оцінювання результатів навчання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в розподілі балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни.

Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється згідно Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти РДГУ за такими рівнями та критеріями:

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	Відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Дуже добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує			

			вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Достатній (конструктивно-варіативний)	Добре	Зараховано
74-81	C	Добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	Задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих.	Середній	Задовільно	Зараховано

60-63	Е	Доста тньо	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні	(репрод уктивни й)		
35-59	FX	Незадов і льно з можлив істю повторн ого склада ння семестро вого контрол ю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецепти вно- продукт ивний)	Незадо вільно	Незара ховано
1-34	F	незадові льно з обов'язк овим повтор ним вивче нням дисципл іни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецепти вно- продукти ний)	Незадо вільно	Незара ховано

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота													Сума
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль № 2					Змістовий модуль № 3		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	
7	8	8	7	7	8	8	7	8	8	8	8	8	100

Перелік питань які виносяться на екзамен

1. Безпека як соціально-політичний феномен.
2. Джерела загроз та дилеми безпеки.
3. Міжнародна безпека: визначення, зміст, принципи.
4. Рівні та параметри міжнародної безпеки.
5. Моделі міжнародної безпеки.
6. Інститути забезпечення міжнародної безпеки.
7. Національна безпека: зміст та проблематика.
8. Регіональна безпека: зміст та проблематика.
9. Глобальна безпека: зміст та проблематика.
10. Воєнна безпека: зміст та проблематика.
11. Моделі забезпечення воєнної безпеки.
12. Економічний аспект національної безпеки (економічна безпека).
13. Інформаційна безпека держави.
14. Екологічна безпека держави.
15. Фінансова безпека держави.
16. Дилема безпеки держави та дотримання громадянських прав.
17. Глобалізація в контексті проблем міжнародної безпеки.
18. Регіоналізація та проблеми міжнародної безпеки.
19. Глобальні загрози світового порядку.
20. Загрози регіональної безпеки в ЄС.

21. Загрози регіональної безпеки на Близькому Сході.
22. Загрози регіональної безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.
23. Загрози регіональної безпеки в СНД (пострадянському просторі).
24. Загрози регіональної безпеки в країнах Латинської Америки та Карибського басейну.
25. Міжнародний тероризм як глобальна загроза.
26. Зброя масового знищення та механізми нерозповсюдження.
27. Глобальна міграція як загроза.
28. Політика національної безпеки США.
29. Політика національної безпеки Франції.
30. Політика національної безпеки Німеччини.
31. Політика національної безпеки КНР.
32. Політика національної безпеки Росії.
33. Політика національної безпеки Японії.
34. Політика національної безпеки Туреччини.
35. Політика національної безпеки деяких країн Східної Європи (Польща, Словаччина, Румунія, Угорщина).
36. Воєнний конфлікт: визначення, зміст, типологія.
37. Війна як сучасна загроза міжнародній безпеці.
38. Політика національної безпеки України.
39. Закон України «Про національну безпеку».
40. Воєнна доктрина України.
41. Гібридна війна в Україні.
42. Стан та загрози економічній безпеці України.
43. Стан та загрози фінансовій безпеці України.
44. Стан та загрози екологічній безпеці України.
45. Стан та загрози енергетичній безпеці України.
46. Стан та загрози демографічній безпеці України.
47. Геополітичне становище сучасної України.

48.Співпраця України з міжнародним співтовариством в галузі міжнародної безпеки.

49.Роль міжнародних організацій в забезпеченні міжнародної безпеки.

50.Сучасний світовий порядок та проблеми міжнародної безпеки.

Рекомендована література

1. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
2. Абрамов В.І, Ситник Г.П., Смолянчук В.Ф. та ін. Глобальна та національна безпека: підручник. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.
3. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.
4. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. Київ: НІСД, 2016. 528 с.
5. Горбулін В. П. Засади національної безпеки України :підручник / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. Київ: Інтертехнологія, 2009. 272 с.
6. Горбулін В. П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України. А. Б. Качинський. Київ: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. 592 с.
7. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. Львів: Сполом, 2020. 418 с.
8. Дзьобань О. П., Настюк В. Я., Белєвцева В. В. Проблеми захисту національних інтересів України у сфері державної безпеки в умовах геополітичних трансформацій ХХІ століття: монографія. Харків: Право, 2013. 295 с.
9. Ліпкан В.А. Національна безпека України: навч. посіб. / В.А. Ліпкан. Київ: Кондор, 2008. 552 с.
10. Ліпкан В.А. Теорія національної безпеки: підручник / В.А. Ліпкан. Київ : КНТ, 2009. 631 с.

11. Національна безпека: український вимір / В.П. Горбулін, О.В. Литвиненко; Інститут проблем національної безпеки, Рада національної безпеки України. Київ: Інтертехнологія, 2008. 104 с.
12. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади : монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків : Право, 2021. 776 с.
13. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки : навч. посіб. / Г. П. Ситник, В. І. Абрамов, Д. Я. Кучма; за заг. ред. Г. П. Ситника: у 3 ч. Ч.1: Філософсько-методологічні та системні основи забезпечення національної безпеки. Київ: НАДУ, 2009. 248 с.
14. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки: навч. посіб. Г. П. Ситник, В. І. Абрамов; за заг. ред. Г. П. Ситника: у 3 ч. Ч. 2 : Методологічні основи державного управління національною безпекою. Київ: НАДУ, 2009. 240 с.
15. Ситник Г. П. Національна безпека України: теорія і практика: навч. посіб. / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук; за заг. ред. Г. П. Ситника. Хмельницький; Київ. Кондор, 2007. 616 с.

Додаткова

1. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства. Аналітичний документ. Київ, 2018. 105 с. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/blok_XXIend_0202.pdf
2. Закон України «Про національну безпеку» від 21.06.2018 № 2469- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
3. Інформаційна безпека держави у контексті протидії інформаційним війнам: Навчальний посібник // За ред. В. Толубка. Київ: НАОУ, 2004. 315 с.
4. Інформаційна безпека держави: навч. посіб. для студ. / В.І. Гур'єв, Д.Б. Мехед, Ю.М. Ткач, І.В. Фірсова. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2018. 166 с.

5. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія / А. Б. Качинський. Київ: НІСД, 2013. 104 с.
6. Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі: монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. 872 с.
7. Конституція України: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р (із змінами від 21.02.2014 № 2222-IV)].URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
8. Ліпкан В.А. Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення: монографія / В.А. Ліпкан. Київ: [Текст], 2003. 180 с.
9. Мітряєва С.І. Європейська безпека і Україна: Навчальний посібник. Ужгород: Ліра, 2008. 222 с.
10. Основи воєнної безпеки України: монографія. Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. Львів: НАСВ, 2016. 188 с.
11. Правове регулювання національної безпеки : навчальний посібник / О. Г. Боднарчук, О. І. Боднарчук, М. В. Глух, А. В. Гарбінська-Руденко ; Державний податковий університет. Ірпінь, 2024. 202 с.
12. Потехін О., Тодоров І. Глобалізація системи безпеки. Навчальний посібник. Донецьк. 2011. 248 с.
13. Практичні аспекти стратегічного планування в умовах глобальних загроз національній безпеці та міжнародній стабільності: навч. посіб. За заг. ред. Ю. В. Мельника, Л. М. Шипілової Київ : НАДУ, 2018. 128 с.
14. Радецький В.Г., Дузь-Крятченко О.П., Воробйов В.М. та ін. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави: підруч. Київ: НУОУ, 2010. 592 с.
15. Ситник Г.П., Смолянук В.Ф., Шевченко М.М. Геополітичний аналіз та прогнозування: навч. пос. Ч. 1. Київ: НАДУ, 2014. 152 с.
16. Ситник Г.П., Шевченко М.М. та ін. Словник-довідник: Глобальна та національна безпека. Київ : НАДУ, 2016. 126 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання www.nbuv.gov.ua
2. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника // <http://www.library.lviv.ua/>
3. Національна історична бібліотека України :// <http://www.dibu.kiev.ua/>
4. Національна парламентська бібліотека України // <http://www.nplu.org/>
5. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
6. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://zakon.rada.gov.ua/>
7. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України <http://www.kmu.gov.ua/control>
8. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>
9. Національний інститут стратегічних досліджень <http://www.niss.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Європейського Союзу <http://europa.eu/>
11. Сайт Національної Парламентської бібліотеки України <http://www.nplu.kiev.ua/>